

**Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve
Uşakizadelerden Latife Hanım'ın
Evliliklerinin Bilinmeyen Bir Etkinliğinin
Mimarı: Ali Hikmet Paşa (Ayerdem);
Balıkesir'deki Hizmetleri ve Köşkü**

Hande AKYAN KARABULUT
Kadriye TIĞLI
Müfeddet ŞANAL
Seher ÇOBAN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	2
1. ÖNSÖZ.....	3
2. ALİ HİKMET PAŞA’NIN HAYATI VE ASKERİ SAFAHATLERİ.....	4
3. BALIKESİR YILLARI VE BALIKESİR’E HİZMETLERİ.....	9
4. GAZİ MUSTAFA KEMAL VE LATİFE HANIM’IN BALIKESİR ZİYARETİ.....	12
5. ALİ HİKMET AYERDEM’İN SİYASİ HAYATI.....	14
6. ALİ HİKMET PAŞA KÖŞKÜ VE GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU.....	15
7.ALİ HİKMET PAŞA’NIN BALIKESİR’E BIRAKTIĞI ESERLERİN FOTOĞRAF ARŞİVİ.....	16
8. KAYNAKÇA.....	18

ÖNSÖZ

Yerel Tarih Araştırmaları Dersi kapsamında yapmış olduğumuz bu çalışmada birçok tecrübeye nail olmakla beraber Yerel Tarih araştırmacılığının meşakkatli süreçlerini de deneyimlemiş bulunmaktayız. Balıkesir’imiz için hizmetleri ve “Fahri Hemşeri” olarak ilan edilerek Balıkesir’in gelişmesine birçok katkıları olan Ali Hikmet Ayerdem’in yerel tarihimizdeki önemine belgelerle ve görgü tanıklarıyla şahitlik etmek bizim için oldukça heyecan vericiydi.

Tabii ki bu süreçler içerisinde bir takım zorluklarla da karşılaşmadık değil. İlk başladığımız evrelerde kaynakların kısıtlılığı, yerel halkın rutin hayat koşuşturmacası içinde yakın tarihten uzaklaşmış olması ve de arşivlerdeki eksikliklerle biraz hayal kırıklığına uğramış olsak da, inadına daha da azim göstererek emsal olabilecek nitelikte ve bizden sonraki yapılacak çalışmalara ışık tutacak özellikte bir çalışma oluşturmak için elimizden gelen gayreti gösterdiğimizize inanıyoruz.

1925 yılında Balıkesir’e teşrifleriyle, Balıkesir’e askeri, siyasi, idari, kültürel ve sosyal alanlarda hizmetleriyle gönüllü bir Balıkesirli olan Ali Hikmet Ayerdem, Balıkesir halkının gönlünü kazanmakla beraber birçok ilke imza atmış ve bu sebeple ismi Balıkesir’de birçok önemli alanda yaşatılmıştır. Kent içinde bulunan Ali Hikmet Paşa Meydanı ile Ali Hikmet Paşa Mahallesi, eğitime verdiği önemden dolayı Ali Hikmet Paşa İlköğretim Okulu, spor ile ilgili çalışmaları ve Balıkesir’e ilk stadı yaptırmış olması sebebiyle Ali Hikmet Paşa Stadı gibi önemli lokasyon ve binalara ismi verilmiştir.

Çalışmamızın içeriğinde hayranlık duyacağınız ve yerel tarihimizin aktörlerine minnet duygunuzun her daim güncelleneceği sayfalarda bizimle aynı duyguları paylaşmanızı temenni ederken, çalışmamızda bizden yardımlarını esirgemeyen; *Emekli Almanca Öğretmeni ve Yerel Tarih Araştırmacısı Aydın Ayhan’a, Balıkesir Kent Arşivi Sanat Tarihçisi Faruk Öncü’ye, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Tarih Bölümü Emekli Öğretim Üyesi Dr. Sabri Yetkin’e, Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Milli Emlak Daire Başkanı Kemal Bozdemir’e, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürü Mustafa Çaltı’ya, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Fuat Özer’e, Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Ahmet Kolbaşı’na, Balıkesir Devlet Hastanesi Turgut Solak Hizmet Binası İdari Mali İşler Birimi Sorumlusu Üsteğmen Erşan Çakır’a, Hacı İlbey Mahallesi Muhtarlığı birinci azası Arif Kanat’a ve Yerel Tarih Araştırmaları dersimizin değerli hocası Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Araştırma Görevlisi Dr. Hasan Günal’a* sonsuz teşekkür ve şükranlarımızı sunarız.

Fotoğraf 1. *Ali Hikmet Paşa (Ayerdem)*

ALİ HİKİMET PAŞA' NIN HAYATI VE ASKERİ SAFAHATLERİ

1877 yılı Mart ayında Mora Yenişehir' de doğan Ali Hikmet Paşa, 1898 yılında Harbiye'den mezun olduktan sonra, kurmay sınıfına ayrıldı. 1898' da üsteğmen olmuş, 1902'de kurmay yüzbaşı olarak Selanik' te piyade hizmetinde bulunmuş, 1903' te kolağalığına terfi ederek süvari hizmetini yerine getirmiştir. 1907 yılına kadar Selanik ve civarında birçok askeri görevleri üstlenmiş olan Ali Hikmet Bey, bu yılda binbaşılığa yükselerek Florina'daki 1. Tabur 24. Bölük kumandanlığını üstlenmiştir. 2. Meşrutiyetin ilanında (1908) Manastır'da bulunmuş, ardından 31 Mart 1909 gerici ayaklanması sırasında Harekât Ordusu ile İstanbul' a gelmiş ve Yıldız Sarayı'nı kuşatan ihtiyat kolu kumandanlığını yürütmüştür. 1910 yılında yeni oluşturulan İzmir Şimendiferleri Askeri Komiserliği'ne tayin olmuştur. 1911 yılında bu görevinin yanı sıra 6. Fırka Erkan-ı Harplik görevini de sürdürmüştür. 1912' de Balkan Savaşı'nın patlak vermesi, ardından da Şark Ordusu'nun Çatalca' ya kadar gelmesi üzerine, İstanbul' a hareket ederek, Şark Hattı Komiserliğini üstlenip Hadımköy trenlerini ıslah etmiş, aynı zamanda menzil müfettişliği Erkan-ı Harp reisliğini de yürütmüştür. Savaş sonrası 1913 yılında Ankara'daki 5. Kolordu Erkan-ı Harbiye riyasetine Ali Hikmet Bey, 1914' te kaymakamlığa terfi ederek İzmir'deki 4. Kolordu Erkan-ı Harbiye reisliğini üstlenmiştir (Yetkin, 2001,s. 6,7).

Fotoğraf 2. *Ali Hikmet Paşa, Kazım Paşa, Ferik Ali Sait Paşa (Soldan Sağa)*

1.Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine 1915 yılında Kafkas cephesinde görev yapmış, 1916 yılı sonunda İstanbul' a dönmüş ve 1 Mart 1917' de İzmir Şimendiferleri İşletme Müdürlüğü'ne tayin olmuştur. Mondros Mütarekesi sonrası 15 Kasım 1918 tarihinde bu görevinden azledilmiş, Hürriyet ve İtilaf Fırkası' nın gazabına uğrayarak Divan-ı Harp' e verilmiştir. Ali Hikmet Paşa'nın görevden azledilip Divan-ı Harp' e verilmesinin nedeni, savaş sırasında vagon ve koli satışındaki yolsuzlukları önlemek için gösterdiği çabalardan kaynaklanmıştır. Usulsüzlük yapan İtilaf Fırkaları Tüccarları basın yoluyla teşhir etmesi ve nüfuzlarını kullanarak vagon-koli ticaretinden yararlanmak isteyen üst düzey subaylarla akrabalarını engellemiştir. Bu yüzden Ali Hikmet Paşa'nın muhakemesi bir anlamda fırkacılık nüvesine bürünmüştür. 15 Mayıs 1919' da İzmir Yunanistan tarafından işgal edilince, mahkemeye esas belgeler İstanbul'a bir türlü getirilememiş ve mahkeme sürüncemede kalmıştır (Yetkin, 2001,s. 6,7).

1921 yılı Ocak ayına kadar mahkemelerde haklılığını ispatlamaya çalışan Ali Hikmet Bey, mahkemelerin bir türlü karar vermemesi üzerine 1921 Ocak ayında İstanbul'dan firar ederek Anadolu'ya geçmiştir. 2.İnönü Muharebelerinde Garp cephesi kumandan ve vekilliği görevini üstlenen Albay Ali Hikmet, Eskişehir ve Sakarya Savaşları sırasında 11.Tümen Kumandanlığını yürütmüş ve 15 Ağustos 1921' de Milli Müdafaa Müsteşarlığı'na tayin olmuştur. 6 Kasım 1921' de 2.Kolordu Kumandanlığına getirilmiş ve 6 Eylül 1922' de Livalığa Yükselmiştir. 4. Rütbeden Mecidi, Gümüş İmtiyaz Harp, Alman Harp, Avusturya Fransuva Jozef ve İstiklal Madalya ve Nişanlarına sahip olan Ali Hikmet Paşa 2. Dönemde Bursa Milletvekilliği 'ne seçilmiş, 30 Ağustos 1929' da korgeneralliğe terfi etmiş, 1934' te 6. Kolordu Komutanlığı'na atanmış, 30 Mayıs 1935' te kendi isteğiyle emekliye ayrılmıştır. 5. Dönemde Gaziantep Milletvekilliği yapmıştır(Yetkin, 2001,s. 6,7).

Hamdiye Hanım' la evli olan Paşa'nın Nüzhet, Bedia ve Lamia isminde 3 çocuğu olmuştur. Hayatını askerlik mesleğine adanmış, ailesine hep hasret yaşamıştır. Ali Hikmet Paşa, Anadolu hareketine katılmak için 1921 yılında İstanbul'dan firar ederken, ailesini, İstanbul'da bacanağı Fabrikayı Hümayun İmalatı Harbiye Müdürü ve Damat Ferit Paşa kabinesinin Harbiye Nazırı Mustafa Nazım Paşa'nın Yeniköy' deki yalısında misafir olarak bırakmış ve işlerini Anadolu' da yoluna koyar koymaz ailesini de Anadolu'ya getirmeyi hedeflemişti (Yetkin, 2001,s. 6,7).

Fotoğraf 3. Ali Hikmet Paşa, Kızları ve Babası ile birlikte.

Fotoğraf 4. *Ali Hikmet Paşa, kızları, damatları ve torunları ile birlikte Balıkesir’de.*

Ali Hikmet Paşa, Anadolu’ da yolculuğuna 24 Ocak 1921’ de başlamış ve bu günden itibaren günlük tutmuştur. Ali Hikmet Paşa, Balkan Savaşı, 1.Dünya Savaşı, Bağımsızlık Savaşı ve milletvekillikleri dönemine ait günlükler tutmuştur. Bunların toplamı beş defter olup, ikisi Milli Mücadele dönemini kapsamaktadır (Yetkin, 2001, s.6,7).

Ali Hikmet Bey, İnebolu’ da muharebe işlerinde bulunurken, 1 Şubat 1921 tarihinde ilk kez eşi Hamdiye Hanım’ a mektup yazmıştır. Bu mektupta şu cümleler göze çarpmaktadır:

“ Biz hala İnebolu’dayız, daha bir iki gün kalacağımızı zannediyorum. Çünkü Kastamonu ile İnebolu arası bir buçuk metre kar ile kaplıdır. Yola çıkmak imkânı yok. Bugün yarın mekari geçebilecek kadar yolların açılacağı ümit olunuyor. Açılır ise belki yarın yollanabileceğiz. Yol müşkülâtı çok ama pek çoktur. Aile ile gelmiş bazı zabitanın çekmekte oldukları müşkülâtı tarif edemem. Anın için sizi beraber alıp, getirmediğime çok hamd ediyorum... Aile ile gelmek hiç, ama hiç caiz değil imiş. İnşallah Ankara’ ya varır isem, vaziyetim tayin edecektir. Daha hiçbir şey belli değildir.”

Mektup evine para gönderemeyişini ve ailesini zorda bırakışın üzüntüsünü içeren şu cümle ile bitmektedir:

“ Seni bu defa çok müşkül bir vaziyette bıraktım. Fakat çaresiz olduğumdan katlanmak lazım geldi.” (Yetkin, 2001, s. 8).

Ulaştığımız kaynaklar gösteriyor ki Milli Mücadele yıllarında Ali Hikmet Paşa ve diğer tüm komutanlar büyük bir fedakârlık, emek ve azimle, bu vatan için yeri geldiğinde ailelerini bile ihmal etmek zorunda kalarak, vatana hizmete koşmaktan hiçbir zaman kaçınmamışlardır. Üzerinde yaşadığımız bu toprakların kolay geri kazanılmadığı ve vatanımızın kıymeti, bu gerçek yaşam hikâyelerinde çok net karşımıza çıkmaktadır.

21 Mart 1939 tarihinde İstanbul’da vefat ederek Zincirlikuyu Mezarlığı’na defnedilen Ali Hikmet Paşa’nın, 29 Kasım 1988’ de naaşı özel bir yasa (1981 tarih ve 2549 S. Kanun) ile Devlet Mezarlığı’na silah arkadaşlarının yanına nakledilmiştir (Oymak, 2014, s.8).

Katıldığı Savaşlar;

1912-1913 Balkan Harbinde Kurmay görevinde
1914-1918 1.Dünya Harbinde Tümen Komutanlığı
İstiklal Harbinde Kolordu Komutanlığı

Nişan ve Madalyaları

Gümüş Liyakat ve Harp Madalyaları
Avusturya Macaristan Fransuva Jozef Madalyası
Afgan İstiklal Madalyası
İstiklal Madalyası(Oymak, 2014, s.8).

Fotoğraf 5. Korgeneral Ali Hikmet Ayerdem'in Ankara Devlet Mezarlığı'ndaki Mezarı

BALIKESİR YILLARI VE BALIKESİR'E HİZMETLERİ

1925'de Balıkesir'e 2. Kolordu Komutanı olarak gelen Ali Hikmet Paşa, şehrimizdeki 10 yıllık görev süresi içerisinde sivil bir yönetici gibi çalışarak şehrimizin gelişmesi ve modernleşmesi için önemli adımlar atmıştır. Bunlardan en önemlileri 1927 yılında İstanbul Taksim, İzmir Alsancak Stadyumlarından sonra ülkemizin en iyi toprak futbol sahasını bugün Toplu Ulaşım Merkezi'nin olduğu yerde açmıştır. Aynı yerde sporcular için İdmançılar Mahveli'ni inşa ettirmiştir. Sporcu ruhu ile Balıkesir' in spor hayatına büyük katkılar sağlamıştır(Oymak, 2014, s.10).

Fotoğraf 6. Yerel Tarih Araştırmacısı Aydın Ayhan ile Kent Arşivi'ndeki Röportajdan bir kare

Fotoğraf 7. İl Kültür ve Turizm Müdürü Mustafa Çaltı ile görüşmemizden bir kare

Sporcu, sanatçı birçok hemşerimizin elinden tutmuş gelişmeleri için yurt dışına eğitime göndermiştir. Bursa ilimizdeki stadyumun yapılmasına da öncülük etmiş ve emrindeki 400 askeri göndererek toprak sahanın düzlenmesini üstlenmiştir. Bugün ordu evinin bulunduğu yerde o dönemin modern binalarından olan Askeri Mahveli çevresindeki sosyal tesisleri ve Kızpınarı mevkiindeki 40. Alay Kışlasını inşa ettirdiği gibi Paşa Çeşmesi olarak anılan, şimdi ki Atatürk İlkokulu yanında bulunan 2. Kolordu Çeşmesi'ni yaptırmıştır(Oymak, 2014, s.10).

Fotoğraf 8-9. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Milli Emlak Daire Başkanı Kemal Bozdemir'i ziyaretimizden

Fotoğraf 10. Balıkesir Belediyesi Kent Arşivi Sanat Tarihçisi Faruk Öncü ile röportajdan bir kare

Fotoğraf 11. Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Fuat Özer ile birlikte

Fotoğraf 12. Hacı İbey Mahallesi Muhtarlığı birinci azası Arif Kanat ile röportajdan görüntü

Fotoğraf 13. Kuvayı Milliye Müzesinin ziyaretimizden bir kare

1933 yılında Ulu önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ten aldığı talimat doğrultusunda Balıkesir esnafı ile birlikte yoksulları Gözetleme Cemiyetinin kurulmasına öncülük etmiştir ve başkanlığını yapmıştır. Cemiyetin görevi, savaşlarda babaları şehit düşen çocukları gözetlemek ve onları yetiştirmektir. Cemiyet birçok başarılı talebe yetiştirmiştir. Yetim çocukların kaldığı bina, şu anda Ulus Sokaktaki Balıkesir Fotoğraf Sanatçıları Derneği'nin (BASAF) bulunduğu, restore edilmiş olan taş binadır. Şu anda alt katı sergi salonu, üst katı ise fotoğraf müzesi olarak kullanılmaktadır (Oymak, 2014, s.10).

Fotoğraf 14. Kazım Karabekir'in Çocuklar Ordusu Teşkilatı'nın çocukları ile Ali Hikmet Paşa

Balıkesir Tayyaresi

Türk milleti; Ulu Önder ATATÜRK'ün liderliğinde başlattığı kurtuluş mücadelesini 29 Ekim 1923'te cumhuriyetimizin kuruluşuyla sonuçlandırmıştır. Türk halkı; Cumhuriyet döneminde Türk Silahlı Kuvvetlerine olan sevgisi ve bağlılığını düzenlenen bağış kampanyalarıyla göstermeye çalışmış, Hava Kuvvetlerimizi güçlendirmek amacıyla toplanan paralarla satın alınan uçaklar Türk Hava Kuvvetlerine hediye edilmiştir.

Hava gücünü kuvvetlendirme kampanyası kapsamında ağırlıklı olarak 1925-1935 yılları arasında toplam 250 uçak satın alınmıştır. Yurdun dört bir köşesinden yapılan gönüllü katılımlarla alınan uçaklara içinde bulunulan yılın 30 Ağustos tarihinde "İsim Konma Töreni" düzenlenmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında halkın yaptığı bu fedakârlığı yaşatmak için her bir uçağa alınmasına katkıda bulunan şehir ve kasabanın ismi Cumhuriyet bayramlarında düzenlenen törenlerle verilmiştir.

1925 yılında kurulan ve Atatürk'ün "İstikbal Göklerdedir" sözüyle vücut bulan Türk Hava Kurumu (Türk Tayyare Cemiyeti), hava kuvvetlerinin kısa sürede yüzlerce uçak edinmesini sağlayacak bir kampanya başlattı. Yurdun dört bir köşesini dolaşan küçük bir gösteri uçağı, halka havacılığı sevdirek, gönüllere havacılık ateşini düşürdü.

Kampanya yurdun dört bir yanında büyük ilgi görürken, bu heyecana ortak olan Balıkesir il ve ilçeleri de iştirak etmişlerdir. Edremit ilçemiz 10 yıllık bu kampanya boyunca satın aldığı 8 adet uçak ile ilçeler (kazalar) arasında en fazla uçak hibe eden ilçe ünvanını almıştır.

Balıkesir halkıda ilk defa 1926 yılında başlattığı kampanya ile ilk uçağını satın alarak THK'na Balıkesir adı ile hibe etmiştir. Aynı tarihte şehrimizde bulunan 2.Kolordu komutanlığı komutanları Korgeneral Ali Hikmet Paşa ile kendi birliği içerisinde yaptığı kampanya ile aynı tarihte bir uçak daha satın alarak hibe etmesi ülkede ordu içinde yapılan tek kampanyanın bu olması bakımından anlamlıdır. Her iki uçak Fransa yapımı olan DEWOITINE D-21 idi. Balıkesir Valimiz Mümtaz Bey Balıkesir halkı adına her iki uçağın pilotuna halk adına birer altın kol saati hediye etmiştir.

1929 yılında 2.defa yapılan yardım kampanyası ile Balıkesir halkı Balıkesir -2 tayyaresi Breguet Bre.19.A2/B2/7.A2/7.B2 alarak valimiz Sayın Salim Özdemir Günday ve askeri erkânın katılımı ile THK'na büyük bir törenle teslim etmişlerdir. (Oymak, 2012, Web 2)

Fotoğraf 15. Balıkesir Komutanı Ali Hikmet Paşa Tayyarenin Kurdelesini Keserken

Fotoğraf 16. Balıkesir Halkı Tarafından THK'ya bağışlanan Balıkesir Uçağının Devir Teslim Töreninde

GAZİ MUSTAFA KEMAL VE LATİFE HANIM'IN BALIKESİR ZİYARETİ

Gazi, evliliğinin ilk günlerini toplantılarla geçirmişti. Latife Hanım'la birlikte 5 Şubat 1923 tarihinde yurt gezisine çıkarlar. Bu gezi bir anlamda balayıdır. Gazi ve Latife Hanım 6 Şubat'ta Balıkesir'e gelirler. Garnizon Kumandanı ve Vali, Mustafa Kemal'in Harbiye'den dönem arkadaşı ve çok güvendiği dostu Ali Hikmet (Ayerdem) Paşa'dır.

Fotoğraf 17. Atatürk' ün Balıkesir'e Gelişi

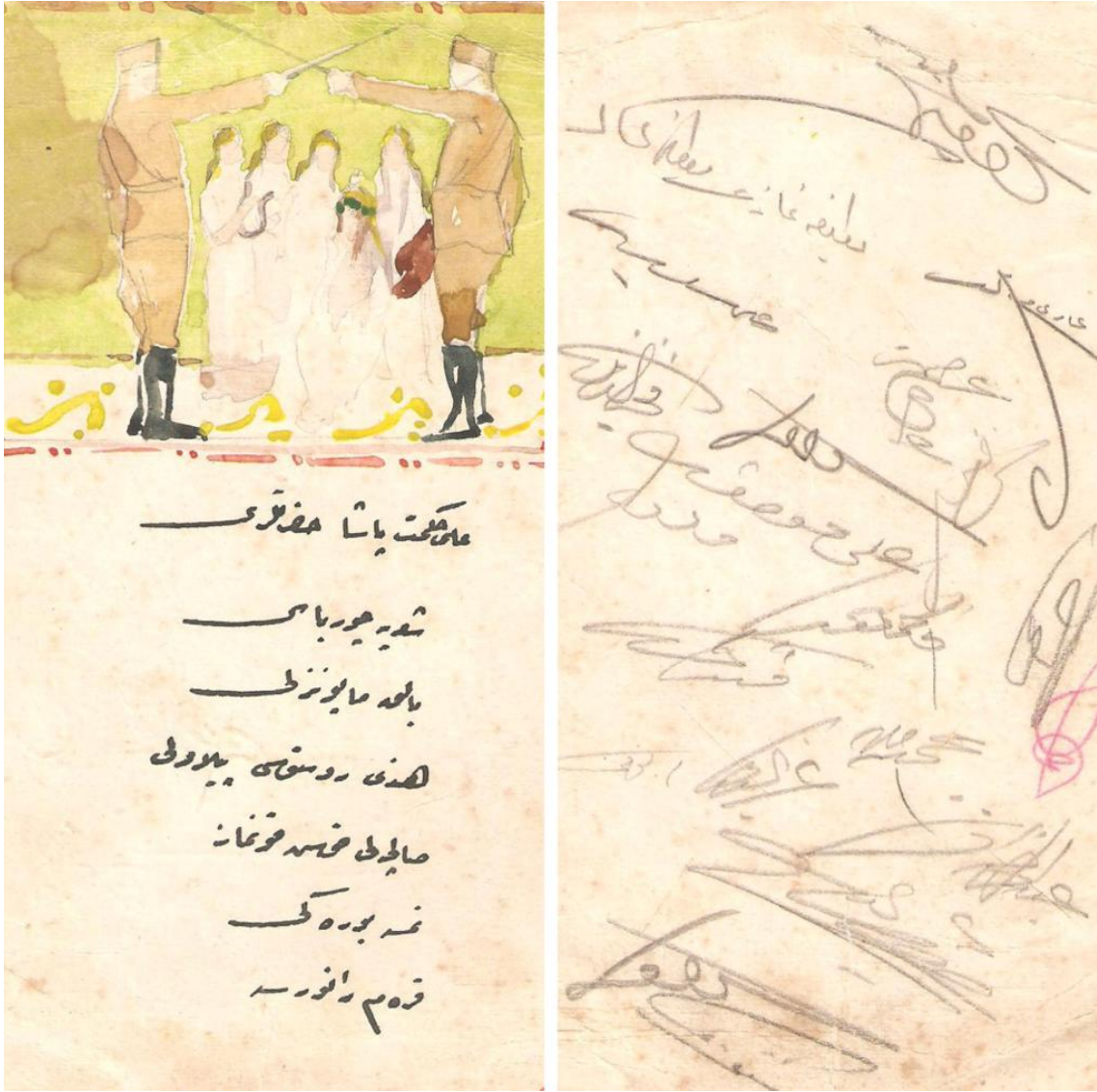
Fotoğraf 18. Ali Hikmet Paşa, Atatürk ve Latife Hanım Kent Meydanında

Ali Hikmet Paşa, çok sevdiği dostu ve yeni evli çifte sürpriz bir düğün yemeği tertip etmiş ve Balıkesir Askeri Mahfelide gerçekleştirilen ziyafet için son derece orijinal bir davetiye hazırlatmıştır. Davetiye elde suluboya ile yapılmıştır. Mönünün üzerindeki suluboya çizimler askerlerin düğün sahnesini ve gelinleri konu edinmiştir, Ali Hikmet Paşa konuklarına şehriye çorbası, balık mayonezli, hindi rostosu pilavlı salçalı kuşkonmaz, nemse böreği ve tatlı olarak da krem ranorse ikram etmiştir. Geç vakte kadar süren, müzikli düğün yemeği çok hoş geçmiştir. Yemeğin sonunda geceye katılan konuklar bu ilginç düğün davetiyesini imzalayarak geceyi ölümsüzleştirmişlerdir.

Fotoğraf 19. Atatürk, Latife Hanım ve Ali Hikmet Paşa

Eski Türkçe ile atılan imzalardan yemeğe yirmi konuğun katıldığını anlıyoruz. Okuyabildiğimiz bazı imzalar Milli Mücadele'nin ünlü komutanlarına aittir. İlk imzalar Gazi ve Latife Mustafa Kemal'indir. Diğer imzalar, Ali Hikmet, Fevzi, Fahrettin, Kâzım, İzzettin, Asım Paşaların imzalarıdır. İlk kez yayımlanan bu belge, evlilik süresinin bilinmeyen bir etkinliğinin tanığıdır(Yetkin, 2005, Milliyet, Web 3).

Fotoğraf 20. Ali Hikmet Paşa'nın Hazırlattığı Suluboya Davetiye ve Davete Katılanların İmzaları

ALİ HİKMET AYERDEM' İN SİYASİ HAYATI

1923-1924 yılları arasında Bursa Milletvekili olarak ilk mecliste görev yapmıştır. Daha sonra Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün komutanlardan mebuslardan istifalarını istemeleriyle birlikte mebusluktan istifasını vermiştir.

O dönem yaşananların anlatımı şu şekildedir:

“Atatürk önce Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak)’ı arayarak milletvekilliği görevinden istifa etmesini ister. Fevzi paşa emri derhal yerine getirir. Atatürk daha sonra 3. Ordu müfettişi Cevat Paşa ile beş kolordu komutanına telgraf çekerek milletvekilliğinden istifa etmelerini ister. Bunlardan; 1. Kolordu komutanı İzzettin Paşa, 2. Kolordu Komutanı Ali Hikmet Paşa, 3. Kolordu Komutanı Şükrü Naili Paşa, 5. Kolordu Komutanı Fahrettin Paşa, 7. Kolordu komutanı Cafer Tayyar Paşa milletvekilliklerinden istifa ederek ordudaki görevlerinde kalmayı tercih ederler. Cevat Paşa ise kısa bir tereddütten sonra milletvekilliğinden çekilir. Atatürk komutanlardan milletvekilliğinden istifalarını isterken “Komutanların aynı zamanda milletvekili olarak bulunmalarının orduda emir komutada beklenen disiplin ile bağdaşmayacağı görüşüne varılmıştır.” gerekçesini şöyle açıklamıştır: **“Komutanların aynı zamanda milletvekili olarak bulunmalarının orduda emir komutada beklenen disiplin ile bağdaşmayacağı görüşüne varılmıştır. 1. Ordu ve 2. Ordu müfettişlerinin askeri görevlerinden istifa ederek meclise dönmekle ordularının uygunsuz bir zamanda başsız bırakmaları bu görüşü doğrulamıştır.”** 19 Aralık 1924’de askerlikle milletvekilliğinin birleşemeyeceğine dair kanun çıkartılır. 3 Mart 1924’de, kabine üyesi olan “Erkân-ı Harbiye Vekaleti” “Erkân-ı Harbiye Reisliği’ ne dönüştürülerek hükümetin siyasi kararlarına katılması önlenmiştir.” (Dumanlı, 2017, s. 20, 21, 22, 23).

Ali Hikmet Ayerdem, 26 Mayıs 1935’ te ile 6. Kolordu Komutanlığı’nda iken kendi isteği ile ordudan emekli olmuştur.

1936 yılında Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Başkanlığı’na atanarak görev yapmıştır. 21 Haziran 1936 yılında gerçekleştirilen Berlin Olimpiyatları’nda Türk Milli Sporcuların katılımına öncülük etmiştir. Koca Yusuf, Kurtdereli Mehmet, Kara Ahmet, Kara Osman ve Mehmet Çoban bu olimpiyatlara katılan kişiler arasında yer almıştır. İlk kez bu olimpiyatlarda Türkiye’ yi temsilen Milli Takım kadrosunda bayan sporcular yer almıştır. Bunlar Eskrim branşında olup, isimleri; Suat Fetgeri ve Halet Çambel’dir. Türkiye bu olimpiyatlarda 49 ülke arasından 19. sırada yer almıştır (Güngör, 2009, Web 4).

Fotoğraf 21. Ali Hikmet Paşa'nın Gazetedeği Beyanati

ALİ HİKMET PAŞA KÖŞKÜ VE GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

Ali Hikmet Paşa Köşkü 1927 yılında Merhum Korgeneral Ali Hikmet AYERDEM tarafından Balıkesir’ de yaptırılmıştır. Ali Hikmet Paşa burayı bir çalışma ofisi olarak kullanmakla beraber, Balıkesir halkı ve ileri gelenleri ile beraber hasbihallerde bulunmuştur. Köşkün düzenlenen av partilerinden sonra dinlenme maksatlı olarak kullanıldığı da rivayetler arasındadır.

Fotoğraf 22. Ali Hikmet Paşa Köşkü Eski Hali

Daha sonraki yıllar içerisinde Balıkesir Asker Hastanesi sorumluluğunda bulunmuş olan köşkün, farklı dönem hastane yönetimlerince, imkânların el verdiği ölçüde bakım ve onarım işlemleri yapılmıştır. Ancak ne yazık ki harap hale gelen ve yıkılmaya yüz tutan bu nadide kültür mirası, Ord, Ok. ve Eğt.Mrk. K.nı TÜMG. Erdal SİPAHİ’ nin himaye ve yardımlarıyla 1012 Ana Tamir Fabrika Müdürlüğü ile Ord. Ok. ve Eğt. Mrk. K.lığı ve Asker Hastanesi Baştabipliği personelinin özverili çalışma ve katılımları ile başlatılan yenileme ve çevre düzenleme çalışmaları Ocak 2000 tarihinde tamamlanarak bu nadide kültür mirasının yok olması engellenmiş ve yeni kuşaklara ulaşabilmesi nihayetinde sağlanmıştır.

Fotoğraf 23. Ali Hikmet Paşa Köşkü’ nün Günümüzdeki Durumundan Kareler

Günümüzde kullanıma açık olmayan ve ziyaretçi alımının olmadığı Köşk, 15 Temmuz 2016 hain darbe girişimi sonrasında ilk olarak Milli Savunma Bakanlığı İnşaat Emlak Bölge Başkanlığı’na daha sonra Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Milli Emlak Daire Başkanlığı’na devredilmiştir. İçinde uzunca bir dönem Ali Hikmet Paşa’ya ait bazı eşyalara ev sahipliği yapmış olup, bu tarihi ve şahsi eşyaları, Köşkün çeşitli devlet kurumları tarafından devralınması ile birlikte bu kurumlar tarafından Balıkesir Kuvayı Milliye Müzesi’ne teslim edilmiştir.

ALİ HİKMET PAŞA'NIN BALIKESİR'E BIRAKTIĞI ESERLERİN FOTOĞRAF ARŞİVİ

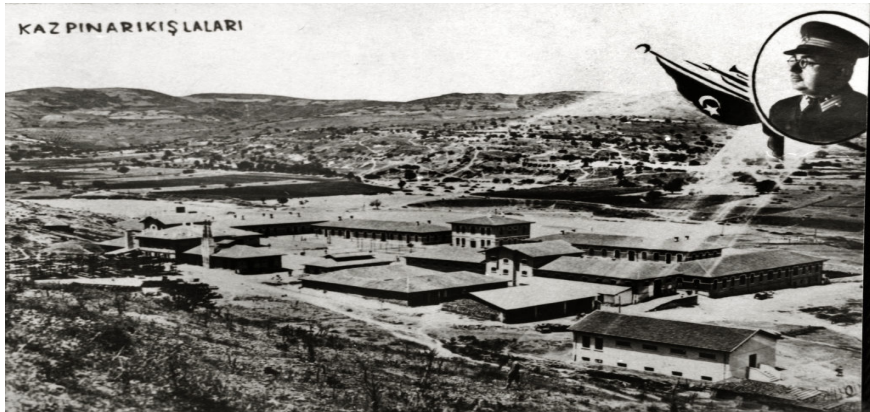
Fotoğraf 24. İdmançılar Mahveli

Fotoğraf 25. Ali Hikmet Paşa Stadi

Fotoğraf 26. Ali Hikmet Paşa'nın Yaptırduğu Tenis Kortu

Fotoğraf 27. Kaz Pınarı Kışlalari

Fotoğraf 27. Adının verildiği Ali Hikmet Paşa Meydanı

Fotoğraf 28. 2.Kolordu Çeşmesi

Kaynakça

Yetkin, S. (2001), ''Toplumsal Tarih''. İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

Oymak, A. (2014), ''Balıkesir'in Komutanı Ali Hikmet Paşa''. Balıkesir, Mazideki Balıkesir Yayınları. No:01

Balıkesir Belediye Başkanlığı Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Kent Arşivi, (1950-1955), Balıkesir Belediyesi Albümü.

Balıkesir Belediye Başkanlığı Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Kent Arşivi, (1950-1955), Balıkesir Spor Tarihi.

İnternet Kaynakçası

Web1:https://tr.pinterest.com/pin/453878468675502460/?amp_client_id=amp-kByDaVIjy2z-nPON42ZMLQ&mweb_unauth_id=c88ff6d8ceb544b786a2f5b444718875&simplified=true, Erişim Tarihi: 25.04.2019.

Web2:https://m.facebook.com/photo.php?fbid=313861849571&id=302503394571&set=a.312152149571&source=54&ref=page_internal, Erişim Tarihi: 26.04.2019.

Web3: <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Latife%20Han%C4%B1m/>, Erişim Tarihi: 07.05.2019

Web4: <https://docplayer.biz.tr/53664023-T-c-ankara-universitesi-turk-inkilap-tarihi-enstitusu-berlin-olimpiyatları-ekseninde-basında-turk-sporu-yuksek-lisans-tezi.html>, Erişim Tarihi: 07.05.2019

Kişi Kaynakçası

26.04.2019 Faruk Öncü, 45, Balıkesir Kent Arşivi Sanat Tarihçisi

29.04.2019 Mustafa Çaltı, 63, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürü

29.04.2019 Aydın Ayhan, 72, Emekli Almanca Öğretmeni ve Yerel Tarih Araştırmacısı

29.04.2019 Erkan Bey, 60, Halk

06.05.2019 Arif Kanat, 45, Hacı İlbey Mahallesi Muhtarlığı 1. Azası

08.05.2019 Fuat Özer, 67, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Dr. Öğretim Üyesi